

Putevima javnog bilježnika

Uvodne napomene

Javnobilježnička služba sastoji se od službenog sastavljanja i izdavanja javnih isprava o pravnim poslovima, izjavama i činjenicama na kojima se utemeljuju prava, od službenog ovjeravanja privatnih isprava, od primanja na čuvanje isprava, zatim novca i predmeta od vrijednosti radi njihove predaje drugim osobama ili nadležnim tijelima te od obavljanja, po nalogu sudova ili drugih javnih tijela, postupaka određenim zakonom. Javnobilježničku službu obavljaju javni bilježnici kao samostalni i neovisni nositelji te službe, koji imaju svojstvo osoba javnog povjerenja. Javni bilježnik nije zastupnik stranke već njen nepristrani povjerenik.

Javno bilježništvo ima svoje početke u klasičnom dobu rimskog prava (tabelliones), kako bi kroz srednji vijek, XI i XII stoljeće, došlo do profilacije u sadašnji naziv notarius. U Republici Hrvatskoj je uveden klasični slobodni latinski notarijat kakav postoji u većini zapadnoeuropskih kontinentalnih zemalja.

Broj javnih bilježnika je ograničen (numerus clausus) što znači kako je za područja stvarne i mjesne nadležnosti pojedinog Općinskog suda točno utvrđen broj javnih bilježnika i to pravilnikom o službenim sjedištima javnih bilježnika.

Javni bilježnici u Republici Hrvatskoj postoje od 1. Siječnja 1995. godine, i uvelike su pridonijeli afirmaciji vladavine prava kao i rasterećenju sudova. Radi se o službi koja je uvelike prihvaćena u svijetu (uvedena je i u najmnogoljudnijoj državi na svijetu - Kini).

Uvjeti za zapošljavanje u javnobilježničkoj službi

Za javnog bilježnika može biti imenovana osoba koja je državljanin Republike Hrvatske, koja ima poslovnu sposobnost i ispunjava opće zdravstvene uvjete za obavljanje sudačke službe, koja je u Republici Hrvatskoj diplomirala pravni fakultet ili koja je nostrificirala svoju diplomu o završenom pravnom fakultetu izvan Republike Hrvatske, koja je položila pravosudni i javnobilježnički ispit, koja ima nakon položenog pravosudnog ispita najmanje pet godina radnog staža na pravnim poslovima, koja je dostojna javnog povjerenja za obavljanje javnobilježničkog poziva, koja se obvezala kako će, ako bude imenovana za javnog bilježnika, napustiti drugu naplatnu službu ili kakvo drugo naplatno zaposlenje, ili članstvo u tijelu pravne osobe koja obavlja kakvu gospodarsku djelatnost, koja aktivno vlada hrvatskim jezikom i drugim jezikom koji je službeni na području na kojemu treba obavljati javnobilježničku službu, i koja je dala izjavu kako će, ako bude imenovana za javnog bilježnika osigurati opremu i prostorije koje su kriterijima što ih je utvrdilo Ministarstvo, potrebne i primjerene za obavljanje javnobilježničke službe. Javnog bilježnika imenuje rješenjem ministar pravosuđa na temelju provedenog natječaja.

Javnobilježnički prisjednici su diplomirani pravnici koji su zaposleni u javnobilježničkom uredu i koji su upisani u imenik javnobilježničkih prisjednika koji vodi Hrvatska javnobilježnička komora. Uvjeti za izbor i postavljenje su praktično isti kao i za javnog bilježnika, samo se ne traži pet godina staža nakon pravosudnog ispita i izjava o osiguranju opreme i prostorija. O izboru i postavljenju javnobilježničkog prisjednika odlučuje Ministarstvo pravosuđa, na temelju prethodno pribavljenog mišljenja Komore i javnog bilježnika koji je tražio raspisivanje natječaja za prisjednika. Javnobilježnički prisjednik može obavljati sve poslove koje je po zakonu ovlašten obavljati javni bilježnik.

Javnobilježnički savjetnici su diplomirani pravnici koji imaju položen pravosudni ispit i koji su zaposleni u javnobilježničkom uredu ako su upisani u imenik javnobilježničkih savjetnika koji vodi Komora. Javnobilježnički savjetnik umjesto javnog bilježnika kod kojeg radi, uz poslove koje može obavljati i javnobilježnički vježbenik, može ovjeravati i potvrđivati sve isprave koje se upisuju u upisnik ovjera i potvrda. Javnobilježnički savjetnik mora imati položen javnobilježnički ispit, ali nije uvjet da je prethodno radio kod javnog bilježnika kao javnobilježnički vježbenik.

Javnobilježnički vježbenici su diplomirani pravnici koji su zaposleni u javnobilježničkom uredu ako su upisani u imenik javnobilježničkih vježbenika, koji vodi Komora. Javnobilježnički vježbenici mogu umjesto javnog bilježnika sastavljati nacрте isprava, zamjenjivati javnog bilježnika u onim poslovima u kojima ovaj zastupa stranke, podizati proteste (mjenice, čekovi), sastavljati inventare, provoditi dobrovoljne dražbe pokretnih stvari s učinkom sudske dražbe, priopćavati izjave, vršiti dostave.

Prije nego počnu s radom Javni bilježnik, javnobilježnički prisjednik, javnobilježnički savjetnik i javnobilježnički vježbenik polažu svoj potpis kod zakonom određenog suda, te polažu prisegu.

U Republici hrvatskoj trenutno radi 257 javnih bilježnika, te oko 150 javnobilježničkih prisjednika, 140 javnobilježničkih vježbenika i 40 javnobilježničkih savjetnika.

Javnobilježnički ispit

Vrijeme provedeno u službi kod javnog bilježnika u svojstvu javnobilježničkog vježbenika izjednačava se u pogledu prava na polaganje pravosudnog ispita s odgovarajućom službom provedenom kod odvjetnika ili na sudu. Nakon polaganja pravosudnog ispita pristupa se prijavi javnobilježničkog ispita kada prođu najmanje dvije godine od dana polaganja pravosudnog ispita, uz uvjet da kandidat to vrijeme provede na radu na pravnim poslovima u pravosuđu, odvjetništvu ili javnom bilježništvu, odnosno tri godine na drugim pravnim poslovima. Prijava za polaganje javnobilježničkog ispita podnosi se Ministarstvu pravosuđa uz dokaze o ostvarivanju uvjeta za pristupanje ispitu.

Javnobilježnički ispit polaže se pismeno i usmeno pred tročlanom ispitnom komisijom, koji imenuje ministar pravosuđa na vrijeme od dvije godine iz redova osoba koje su se, nakon položenog pravosudnog ispita, istakle znanstvenim ili stručnim radovima odnosno obavljanjem javnobilježničke službe.

Ispit se polaže u jednom danu. Prvo se prije podne (najduže pet sati) piše primjer javnobilježničke isprave, npr. ugovor o kupoprodaji nekretnine koju prodaje malodobna osoba. Nakon toga poslije podne polaže se usmeno iz predmeta:

- javnobilježnička služba (ustroj, javnobilježnički poslovi - svi poslovi po Zakonu o javnom bilježništvu, u stvarima s međunarodnim elementom, u zemljišnoknjižnom, izvanparničnom i ovršnom postupku, stvarno, nasljedno i obiteljsko pravo),
- Javni bilježnik i trgovačka društva,
- Javnobilježnički poslovnik i drugi podzakonski akti.

Usmeni dio ispita je javan, a može trajati najduže četiri sata. Ako je kandidat ocijenjen ocjenom „nije položio“ iz dva predmeta predsjednik Ispitne komisije prekida ispitivanje i objavljuje kako kandidat nije položio ispit. Uspjeh na ispitu ocjenjuje se prema rezultatu koji je kandidat pokazao, ocjenom „položio“ ili „nije položio“. Ako kandidat pokaže osobit uspjeh na pisanom i usmenom dijelu ispita iz svih predmeta ocjenjuje se ocjenom „položio s odličnim“. Kandidat koji nije položio ispit smije ga ponoviti poslije četiri mjeseca.

Na kraju

Javnobilježnička služba nudi mladim pravnicima mogućnost usavršavanja i solidne edukacije iz specifičnih pravnih područja. Omogućuje im polaganje pravosudnog ispita, a potom i javnobilježničkog ispita. Dio pravnika koji se zaposle u javnobilježničkoj službi će sigurno ostati i raditi u toj službi u svojstvu javnobilježničkih savjetnika i javnobilježničkih prisjednika, a neki od njih će postati i javni bilježnici. Drugi pak dio će nakon položenih ispita ostvariti mogućnost zapošljavanja u pravosuđu ili gospodarstvu, jer znanje, iskustvo i radni staž koji tako steknu otvaraju im vrata za mnoga zanimanja u pravosuđu i gospodarstva.

Tijekom 12 godina postojanja javnobilježničke službe, nadležnosti javnih bilježnika se proširuju (ostavinski postupci, ovrhe na temelju vjerodostojne isprave), te je u tijeku izmjena Pravilnika o službenim sjedištima javnih bilježnika čija izmjena znači i povećanje broja javnih bilježnika, što povlači i povećanje broja vježbenika, savjetnika i prisjednika.

